

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
Delegatura w Katowicach

LKA – 4111-04-01/2013/K/13/009

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

I. Dane identyfikacyjne kontroli

Numer i tytuł kontroli	K/13/009 - „Wykonanie wniosków z kontroli P/11/133 – Gospodarka ściekowa gmin na obszarach nieobjętych systemem kanalizacji zbiorczej w latach 2009-2011 (I półrocze)”
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli, Delegatura w Katowicach
Kontrolerzy	Maria Talik, główny specjalista k.p., upoważnienie do kontroli nr 87497 z dnia 12 grudnia 2013 r. [dowód: akta kontroli str. 1-2]
Jednostka kontrolowana	Urząd Miejski w Strumieniu, ul. Rynek 4, 43-246 Strumień, REGON 000528994
Kierownik jednostki kontrolowanej	Anna Grygierek, Burmistrz Strumienia [dowód: akta kontroli str. 3-4]

II. Ocena kontrolowanej działalności

Ocena ogólna

Uzasadnienie oceny ogólnej

Najwyższa Izba Kontroli ocenia negatywnie¹ działalność kontrolowanej jednostki w zbadanym zakresie. Kontrolą objęto lata 2012-2013 (do końca III kwartału)².

Działania podjęte przez Urząd, w celu realizacji wniosków pokontrolnych sformułowanych w wyniku kontroli nr P/11/133 pt. „Gospodarka ściekowa gmin na obszarach nieobjętych systemem kanalizacji zbiorczej w latach 2009-2011 (I półrocze)”³, były niewystarczające do zapewnienia skutecznej realizacji tych wniosków:

- Pomimo upływu ponad dwóch lat od dnia otrzymania wystąpienia pokontrolnego z kontroli nr P/11/133, nadal nie zapewniono, by prowadzona w Urzędzie ewidencja zbiorników bezodpływowych była rzetelna (zawarte w niej dane były niekompletne oraz wymagały zweryfikowania i zaktualizowania). Dla 59,6 %, spośród ogółu nieruchomości wyposażonych w zbiorniki bezodpływowe, Urząd nie posiadał wiedzy, czy właściciel nieruchomości zawarł umowę na opróżnianie zbiornika bezodpływowego i wywóz nieczystości ciekłych oraz czy wywiązywał się z obowiązku opróżniania zbiornika z odpowiednią częstotliwością. Wezwania do okazania dokumentów poświadczających wywiązywanie się z powyższego obowiązku skierowano w kontrolowanym okresie jedynie do 256 właścicieli⁴, na 2691 nieruchomości wyposażonych w zbiorniki bezodpływowe⁵. Zdaniem NIK brak pełnych, aktualnych i zgodnych ze stanem faktycznym danych uniemożliwiał kontrolowanej jednostce prawidłową realizację zadań, o których mowa w art. 3 ust. 2 pkt 10 lit. e i art. 3 ust. 3 pkt 1 ustawy z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach⁶.
- W 15 przypadkach, na 43 objęte kontrolą (35 %), nie wyegzekwowano należytego wywiązania się z obowiązków sprawozdawczych przez podmioty prowadzące działalność w zakresie opróżniania zbiorników bezodpływowych i wywozu nieczystości ciekłych (w trzech przypadkach dotyczyło to niezłożenia kwartalnego sprawozdania, a w pozostałych 12 - nieprzekazania wszystkich wymaganych danych lub wykazów).

Jednocześnie na pozytywną ocenę zasługują działania Urzędu pozwalające na poprawę gospodarki wodnościekowej w Gminie, w tym:

- zrealizowanie inwestycji pozwalającej na zwiększenie przepustowości oczyszczalni ścieków oraz prowadzenie inwestycji z zakresu budowy kanalizacji sanitarnej;

¹ Najwyższa Izba Kontroli stosuje 3-stopniową skalę ocen: pozytywna, pozytywna mimo stwierdzonych nieprawidłowości, negatywna.

² Dalej zwane „okresem objętym kontrolą” lub „kontrolowanym okresem”.

³ Dalej zwanej „kontrolą nr P/11/133”.

⁴ W 2012 r. skierowano 140 wezwań oraz do końca III kwartału 2013 r. - 45 wezwań. W kolejnych miesiącach (październiku i listopadzie 2013 r.) skierowano następne 71 wezwań.

⁵ Wg stanu na 13 grudnia 2013 r. Na 31 grudnia 2012 r. liczba ta wynosiła 2603.

⁶ Dz. U. z 2013 r., poz. 1399 ze zm., dalej zwana „uopc”.

- zwiększenie w 2012 r. ilości ścieków odbieranych transportem asenizacyjnym o 8 635 m³, tj. 93,6 %, w stosunku do roku poprzedniego.
- Dzięki temu udział ścieków nieoczyszczonych wprowadzanych do środowiska zmniejszył się w Gminie z 69,4 % w 2011 r. do 67,8 % w 2012 r.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego

Realizacja wniosków pokontrolnych z kontroli nr P/11/133.

Opis stanu
faktycznego

W wystąpieniu pokontrolnym NIK z dnia 8 listopada 2011 r. (nr LKA-4101-20-08/2011/P/11/133) negatywnie oceniono działalność kontrolowanej jednostki w zakresie spraw objętych kontrolą nr P/11/133 oraz sformułowano dwa wnioski pokontrolne, dotyczące:

- podjęcia działań w celu wyegzekwowania od właścicieli nieruchomości wyposażonych w zbiorniki bezodpływowe częstotliwości ich opróżniania zgodnej z Regulaminem utrzymania czystości i porządku na terenie Gminy Strumień (pierwszy wniosek pokontrolny);
- wyegzekwowania przestrzegania obowiązków sprawozdawczych przez przedsiębiorców prowadzących usługi opróżniania zbiorników i transportu nieczystości ciekłych z terenu Gminy (drugi wniosek pokontrolny).

[dowód: akta kontroli str. 45-50]

W okresie objętym kontrolą realizacja zadań związanych z gospodarowaniem nieczystościami ciekłymi, wynikających z *uopc*, należała do zakresu czynności Kierownika Referatu Ochrony Środowiska i Rolnictwa⁷. Zadania te obejmowały m.in. prowadzenie gminnych ewidencji zbiorników bezodpływowych, przydomowych oczyszczalni ścieków i umów zawartych na odbieranie odpadów komunalnych od właścicieli nieruchomości, wydawanie zezwoleń na prowadzenie przez przedsiębiorców opróżniania zbiorników bezodpływowych i transportu nieczystości ciekłych, kontrolę działalności gospodarczej przedsiębiorcy w zakresie zgodności wykonywanej działalności z udzielonym zezwoleniem, a także przygotowanie projektu regulaminu czystości i porządku na terenie gminy oraz kontrolę realizacji ustaleń tego regulaminu.

[dowód: akta kontroli str. 7-10, 12, 34-40]

1. Realizacja pierwszego wniosku pokontrolnego.

Gminną ewidencję zbiorników bezodpływowych, o której mowa w art. 3 ust. 3 pkt 1 *uopc*, prowadzono w Referacie OŚR. Na dzień 13 grudnia 2013 r., tj. dzień rozpoczęcia niniejszej kontroli NIK, zaewidencjonowano tam 2540 nieruchomości wyposażonych w zbiorniki bezodpływowe. Ewidencja obejmowała dane dotyczące lokalizacji nieruchomości (ulica, numer posesji i działki) oraz informacje na temat zawartych umów na opróżnianie zbiorników bezodpływowych i wywóz nieczystości ciekłych (w kolumnie pt. „firma wywożąca ścieki” wpisywano nazwę podmiotu, z którym właściciel nieruchomości zawarł ww. umowę, z podaniem roku jej zawarcia, na podstawie ostatnich posiadanych przez Urząd danych, przy czym dla części przypadków danych na ten temat Urząd nie posiadał, co szczegółowo przedstawiono w dalszej części wystąpienia). Prowadzoną ewidencję podzielono na Miasto Strumień oraz pięć sołectw wchodzących w skład Gminy⁸.

Jak wyjaśnili Burmistrz oraz Kierownik Referatu OŚR, ewidencję aktualizowano poprzez wprowadzanie do niej danych wynikających ze sprawozdań i wykazów⁹ przedkładanych przez przedsiębiorców wykonujących usługi opróżniania zbiorników bezodpływowych i wywozu nieczystości ciekłych, jak również z wykorzystaniem danych pozyskiwanych w wyniku czynności sprawdzających (wezwań kierowanych do właścicieli nieruchomości), które prowadził Kierownik OŚR.

[dowód: akta kontroli str. 69-126, 181-183, 191, 198-199, 203]

Z dniem 18 października 2013 r. zatrudniono w Urzędzie, na podstawie umowy zlecenia, dodatkową osobę, której powierzono m.in. wykonanie wykazu nieruchomości, których

⁷ Dalej jako „Referat OŚR”.

⁸ Baków, Drogomyśl, Pruchna, Zabłocie i Zbytków.

⁹ Wykazy umów zawartych oraz rozwiązanych i wygasłych w danym okresie sprawozdawczym, które powinny być dołączane do kwartalnych sprawozdań.

właściciele nie zawarli umowy na odbiór nieczystości ciekłych. Umowa zawarta została do dnia 18 stycznia 2014 r.

[dowód: akta kontroli str. 182, 188-191]

Uchwałą Rady Miejskiej w Strumieniu z dnia 21 grudnia 2012 r. przyjęto nowy Regulamin utrzymania czystości i porządku na terenie Gminy (obowiązujący od 20 lutego 2013 r.¹⁰), w którym ustalono, że nieczystości ciekłe ze zbiorników bezodpływowych powinny być usuwane w odstępach czasu uniemożliwiających ich przepełnienie, nie rzadziej niż raz na dwa miesiące¹¹.

[dowód: akta kontroli str. 59-63]

W celu kontroli częstotliwości opróżniania zbiorników bezodpływowych w latach 2012-2013 (do 30 września) Urząd podjął następujące działania:

W 2012 r. skierowano do właścicieli nieruchomości 140 wezwań do okazania dokumentów określonych w art. 6 ust. 1 *uopc* (w tym umów na opróżnianie zbiornika bezodpływowego i wywóz nieczystości ciekłych oraz dowodów uiszczenia opłat za te usługi), z czego w 127 przypadkach właściciele zastosowali się do wezwania. W pozostałych 13 przypadkach, wobec niezastosowania się właścicieli nieruchomości do pierwszego wezwania¹², Urząd wystosował do nich wezwania ponowne. W odpowiedzi wszyscy przedłożyli dokumenty. W 2012 r. skierowano też pięć wniosków o podjęcie działań do organów nadzoru budowlanego. Podjęte działania odpowiadały przekazanym do NIK informacjom (pismo Burmistrza z dnia 18 września 2012 r.)¹³.

W 2013 r. (do 30 września) skierowano do właścicieli nieruchomości 45 wezwań, z czego w 33 przypadkach właściciele zastosowali się do wezwania. W pozostałych 12 przypadkach Urząd wystosował ponowne wezwania, w odpowiedzi na które dziewięciu właścicieli nieruchomości przedłożyło dokumenty. W pozostałych trzech przypadkach skierowano wnioski do komendanta komisariatu Policji o podjęcie stosownych działań, z czego w dwóch przypadkach właściciele nieruchomości ukarano grzywną w formie mandatu karnego¹⁴ (w jednym przypadku nie stwierdzono popełnienia wykroczenia). Ponadto, w październiku i listopadzie 2013 r. do właścicieli nieruchomości wystosowano jeszcze 71 wezwań (w ośmiu przypadkach wystosowano ponowne wezwania, w trzech skierowano wnioski na Policję).

[dowód: akta kontroli str. 130-141, 171, 174, 191-192]

2. Realizacja drugiego wniosku pokontrolnego.

Zezwolenie na prowadzenie działalności w zakresie opróżniania zbiorników bezodpływowych i transportu nieczystości ciekłych posiadało w 2012 r. pięć podmiotów, a w 2013 r. sześć. Usługi w ww. zakresie wykonywała też jedna gminna jednostka organizacyjna.

[dowód: akta kontroli str. 175-177]

W latach 2012-2013 (I-III kwartał) złożono w Urzędzie łącznie 40 kwartalnych sprawozdań, o których mowa w art. 9o ust. 1-3 *uopc*, na 43 wymagane, tj. 93%. Spośród 40 złożonych sprawozdań, 30 (75%) zawierało wszystkie wymagane dane, określone w art. 9o ust. 3 pkt 1-3 *uopc*¹⁵, a w 34 przypadkach (85%) do sprawozdania dołączono wykazy, o których mowa w art. 9o ust. 4 *uopc*¹⁶, bądź poinformowano, że w okresie sprawozdawczym stan

¹⁰ Uchwała weszła w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia w Dzienniku Urzędowym Województwa Śląskiego (z wyjątkiem § 6 ust. 4 i 6).

¹¹ Zgodnie z uprzednio obowiązującym Regulaminem utrzymania czystości i porządku na terenie Gminy (wprowadzonym uchwałą Nr XLIV/308/2006 z dnia 30 marca 2006 r., ze zm.), wywóz nieczystości ciekłych ze zbiorników bezodpływowych powinien odbywać się w odstępach czasu uniemożliwiających rozkład nagromadzonych odpadów lub przepełnienie, przy uwzględnieniu norm produkcji ścieków ustalonych odpowiednio dla: gospodarstw domowych, dla poszczególnych rodzajów świadczonych usług oraz dla zakładów produkcyjnych.

¹² Nie stawili się lub nie przedłożyli wymaganych dokumentów.

¹³ Pismem tym poinformowano NIK o stanie realizacji wniosków pokontrolnych na dzień 30 czerwca 2012 r.

¹⁴ Po ukaraniu go mandatem karnym jeden z właścicieli nieruchomości przedłożył dokumenty. W drugim przypadku wg stanu na koniec III kwartału 2013 r. czynności pozostawały jeszcze w toku (zawiadomienie o ukaraniu wpłynęło do Urzędu w dniu 14 listopada 2013 r.).

¹⁵ Stosownie do art. 9o ust. 3 pkt 1-3 *uopc*, sprawozdanie powinno zawierać: informacje o ilości i rodzaju nieczystości ciekłych odebranych z obszaru danej gminy, informacje o sposobach zagospodarowania nieczystości ciekłych, wraz ze wskazaniem stacji zlewniej, do której zostały przekazane odebrane nieczystości ciekłe oraz liczbę właścicieli nieruchomości, od których zostały odebrane nieczystości ciekłe.

¹⁶ Stosownie do art. 9o ust. 4 *uopc*, podmiot prowadzący przedmiotową działalność dołącza do sprawozdania wykaz właścicieli nieruchomości, z którymi w okresie objętym sprawozdaniem zawarł umowy na opróżnianie zbiorników bezodpływowych i transport nieczystości ciekłych, oraz wykaz właścicieli nieruchomości, z którymi umowy te uległy

umów nie uległ zmianie. Pozostałe przypadki, w których nie złożono sprawozdań lub przekazane dane były niekompletne¹⁷, przedstawiono w dalszej części wystąpienia. W celu wyegzekwowania od przedsiębiorców wywiązania się z powyższego obowiązku sprawozdawczego, w badanym okresie Urząd wystosował do nich łącznie 13 wezwań o dostarczenie zaległych sprawozdań lub uzupełnienie zaległych wykazów, o których mowa w art. 9o ust. 4 *uopc*. Innymi działaniami wobec ww. podmiotów, w szczególności w zakresie weryfikacji rzetelności przedkładanych przez nich danych¹⁸ oraz kontroli prowadzonej przez nich działalności¹⁹, w badanym okresie nie podejmowano.

[dowód: akta kontroli str. 142-166, 176-180, 185-187, 192, 199-200]

3. Efektywność gospodarki ściekowej na terenach nieskanalizowanych.

W kolejnych latach 2011-2013 (do końca III kwartału) na terenie Gminy wytworzono odpowiednio 347 200 m³, 361 600 m³ i 278 400 m³ ścieków²⁰, z czego oczyszczono 106 359 m³ (30,6 % ścieków do zagospodarowania), 116 510 m³ (32,2 %) i 86 986 m³ (31,2 %). Zwiększyła się ilość ścieków oczyszczanych wszystkimi metodami stosowanymi na terenie Gminy. W kolejnych latach oczyszczono odpowiednio:

- ścieki odbierane transportem asenizacyjnym: 9 223 m³ (2,7% ścieków wytworzonych ogółem), 17 858 m³ (4,9%) i 10 501 m³ (3,8%).
- ścieki odbierane systemem kanalizacji zbiorczej: 93 860 m³ (27,0%), 94 800 m³ (26,2%) i 72 732 m³ (26,1%).
- ścieki oczyszczane w przydomowych oczyszczalniach ścieków: 3 276 m³ (0,9%), 3 852 m³ (1,1%) i 3 753 m³ (1,3%).

Ilość ścieków niezagospodarowanych wyniosła natomiast: w 2011 r. - 240 841 m³ (co stanowiło 69,4 % ścieków do zagospodarowania), w 2012 r. - 245 090 m³ (67,8 %), oraz w 2013 r. (I-III kw.) - 191 414 m³ (68,8 %)²¹. Jednocześnie odnotowano wzrost zużycia wody w Gminie (o 4,1 % w 2012 r., w stosunku do 2011 r.).

[dowód: akta kontroli str. 55, 192-193]

Uwagi dotyczące
badanej działalności

NIK zwraca uwagę, że mimo nieznacznej poprawy efektywności stosowanych w Gminie systemów oczyszczania ścieków w stosunku do okresu objętego poprzednią kontrolą²², wskutek zwiększonego zużycia wody ilość ścieków wprowadzanych do środowiska w stanie nieoczyszczonym nie zmniejszyła się.

Opis stanu
faktycznego

W latach 2012-2013, w celu poprawy efektywności gospodarki wodnościekowej, Gmina podjęła następujące działania:

- W ramach zadania inwestycyjnego pn. „Rozbudowa i modernizacja oczyszczalni ścieków w Strumieniu” zrealizowano zadanie polegające na usprawnieniu systemu usuwania substancji biogenych ze ścieków oraz zwiększenia przepustowości oczyszczalni poprzez wymianę technologii napowietrzania w komorze nityfikacyjnej z układu strumienic napowietrzających na system drobnopęcherzykowy wraz z modernizacją instalacji (ze środków własnych).

Jak wyjaśniła Burmistrz, w wyniku tego przedsięwzięcia zdolność stacji zlewnej do przyjmowania ścieków dowożonych, pochodzących ze zbiorników bezodpływowych, zwiększyła się z dwóch do pięciu dni w tygodniu. Burmistrz wyjaśniła ponadto, że Gmina planuje w latach 2014-2015 realizację zadania polegającego na modernizacji stacji zlewnej

rozwiązaniu lub wygasły. W wykazach zamieszcza się imię i nazwisko albo nazwę oraz adres właściciela nieruchomości, a także adres nieruchomości.

¹⁷ W sprawozdaniu nie wskazano liczby właścicieli nieruchomości, od których w danym okresie sprawozdawczym zostały odebrane nieczystości ciekłe lub nie załączono wykazów, o których mowa w art. 9o ust. 4 *uopc*, ani nie podano, że stan umów nie uległ zmianie.

¹⁸ Np. stosownie do art. 9p ust. 1 *uopc*, w celu weryfikacji danych zawartych w sprawozdaniu, o którym mowa w art. 9o ust. 1, burmistrz może zobowiązać podmiot prowadzący działalność w zakresie opróżniania zbiorników bezodpływowych i transportu nieczystości ciekłych do okazania stosownych dokumentów, m.in. dokumentów sporządzanych na potrzeby ewidencji odpadów.

¹⁹ M.in. nie przeprowadzano kontroli, o których mowa w art. 379 i 380 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2013 r., poz. 1232 ze zm.; uprzednio: Dz. U. z 2008 r. Nr 25, poz. 150 ze zm.), w zw. z art. 9u ust. 1 i 2 *uopc*.

²⁰ Ilość ścieków wytworzonych podano na podstawie zużycia wody po odjęciu szacunkowego wskaźnika tzw. bezzwrotnego zużycia wody (20%).

²¹ Dane podane przez Urząd (w tym m.in. na podstawie danych uzyskanych od Wodociągów Ziemi Cieszyńskiej Sp. z o.o.).

²² W latach 2009-2011 (I półrocze) w Gminie oczyszczano średnio 29,6 % wytworzonych ścieków.

ścieków dowożonych w celu zwiększenia efektywności funkcjonowania samej stacji zlewnej oraz zoptymalizowania procesu przyjmowania i oczyszczania ścieków dowożonych wozami asenizacyjnymi na oczyszczalnię ścieków.

- W I kwartale 2012 r. Gmina zakończyła realizację budowy kanalizacji sanitarnej wzdłuż ul. Parkowej i Brodeckiego w Strumieniu, w efekcie czego 25 gospodarstw domowych podłączono do sieci kanalizacji sanitarnej (zadanie zrealizowano w ramach PROW 2007-2013²³).

- W czerwcu 2013 r. rozpoczęto realizację I etapu budowy kanalizacji w rejonie ulic Sosnowej, Świerkowej, Letniej, Wiosennej i 1-go Maja w Strumieniu²⁴ (zadanie dofinansowane ze środków WFOŚiGW²⁵ w Katowicach). W ramach tego zadania przewidziano podłączenie do końca 2014 r. co najmniej 30 budynków.

Jak wyjaśniła Burmistrz, najbardziej skutecznym sposobem na zmniejszenie ilości ścieków niezagospodarowanych jest wykonywanie inwestycji budowy sieci i urządzeń kanalizacji sanitarnej dających możliwości podłączenia się do istniejących systemów zagospodarowywania ścieków. Jednocześnie wskazała na „słabe możliwości pozyskiwania środków ze źródeł zewnętrznych, pomimo przygotowanej dokumentacji technicznej i wielokrotnie składanych aplikacji o ich pozyskanie”.

[dowód: akta kontroli str. 192-197, 200]

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. Działania podjęte przez Urząd w celu wyegzekwowania od właścicieli nieruchomości wyposażonych w zbiorniki bezodpływowe częstotliwości ich opróżniania zgodnej z regulaminem utrzymania czystości i porządku na terenie Gminy (wniosek pokontrolny nr 1) były niewystarczające. Nie pozwalały one na rzeczywistą kontrolę wywiązywania się przez właścicieli nieruchomości z powyższego obowiązku oraz na zagwarantowanie, by dane zawarte w gminnej ewidencji zbiorników bezodpływowych były aktualne i odpowiadały stanowi faktycznemu.

Ewidencja zbiorników bezodpływowych nie była prowadzona w sposób rzetelny. Według stanu na dzień 13 grudnia 2013 r., tj. dzień rozpoczęcia niniejszej kontroli NIK, była ona niekompletna (nie stanowiła pełnego wykazu zbiorników bezodpływowych zlokalizowanych na terenie Gminy), a zawarte w niej dane wymagały zweryfikowania i aktualizacji.

Dla 59,6 %, spośród ogółu zlokalizowanych na terenie Gminy nieruchomości wyposażonych w zbiorniki bezodpływowe²⁶, Urząd nie posiadał informacji na temat tego, czy właściciel nieruchomości wywiązywał się z obowiązków określonych w art. 5 ust. 1 pkt 3b, w zw. z art. 6 ust. 1 *uopc*, tj. czy zawarł umowę na opróżnianie zbiornika bezodpływowego i wywóz nieczystości ciekłych oraz czy wywiązywał się z obowiązku opróżniania zbiornika z odpowiednią częstotliwością, stosownie do postanowień obowiązującego regulaminu utrzymania czystości i porządku w Gminie.

Tymczasem stosownie do art. 3 ust. 3 pkt 1 *uopc* celem prowadzenia gminnej ewidencji zbiorników bezodpływowych jest m.in. kontrola częstotliwości ich opróżniania. Natomiast zgodnie z art. 3 ust. 2 pkt 10 lit. e *uopc*, gminy powinny dokonywać corocznej analizy stanu gospodarki odpadami komunalnymi, w celu weryfikacji ich możliwości technicznych i organizacyjnych w zakresie gospodarowania odpadami komunalnymi, w tym m.in. liczby właścicieli nieruchomości, którzy nie zawarli umowy, o której mowa w art. 6 ust. 1 *uopc* (umowa na opróżnianie zbiornika bezodpływowego i wywóz nieczystości ciekłych), w imieniu których gmina powinna podjąć działania, o których mowa w art. 6 ust. 6-12 *uopc*.

²³ Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 (PROW 2007-2013). Oś 3 „Jakość życia na obszarach wiejskich i różnicowanie gospodarki wiejskiej”, działanie 321 „Podstawowe usługi dla gospodarki i ludności wiejskiej”.

²⁴ W ramach zadania pn. „Rozbudowa sieci kanalizacyjnej w zlewni oczyszczalni ścieków w Strumieniu - budowa kanalizacji sanitarnej w Strumieniu i Zbytkowie” (poprzednia nazwa zadania: „Rozbudowa sieci kanalizacyjnej oczyszczalni ścieków w Strumieniu- budowa kanalizacji sanitarnej, grawitacyjnej, tłocznej w Strumieniu, Zbytkowie i Bąkowie”).

²⁵ Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Katowicach (WFOŚiGW). Zadanie to dofinansowano ze środków WFOŚiGW w formie pożyczki oraz ze środków z częściowego umorzenia pożyczki przyznanej przez WFOŚiGW na zadanie „Termomodernizacji budynku mieszkalnego wielorodzinnego w Strumieniu przy ul. Pawłowickiej 1”.

²⁶ Dane podane przez Urząd, wg stanu na dzień rozpoczęcia niniejszej kontroli NIK, tj. 13 grudnia 2013 r.

NIK zwraca uwagę, że brak pełnych, aktualnych i zgodnych ze stanem faktycznym danych uniemożliwiał kontrolowanej jednostce prawidłową realizację wspomnianych zadań.

Na 2691²⁷ zbiorników bezodpływowych zlokalizowanych na terenie Gminy, w ewidencji ujęto o 151 mniej. Jak wyjaśnił Kierownik Referatu OŚR, do którego zadań należało prowadzenie ww. ewidencji, co najmniej od 2012 r. nie była ona uzupełniana o dane dotyczące nowopowstających nieruchomości zabudowanych. Do ewidencji nie wprowadzono też jeszcze danych wynikających ze sprawozdań złożonych przez przedsiębiorców za III kwartał 2013 r.

[dowód: akta kontroli str. 69-126, 172-173, 181-184, 191, 198-199, 203]
Spośród 2540 zaewidencjonowanych zbiorników, w 1444 przypadkach (56,8 %) w kolumnie „firma wywożąca ścieki” nie zamieszczono wpisu, a w 554 przypadkach (21,8 %) zamieszczono nazwę podmiotu wywożącego nieczystości ciekłe, jednak bez wskazania roku zawarcia umowy.

Zgodnie z wyjaśnieniem Kierownika Referatu OŚR, brak wpisu w ww. kolumnie dotyczył przypadków, w których Urząd nie posiadał²⁸ żadnych danych na temat tego, czy właściciel nieruchomości wywiązuje się, ani czy wywiązywał się w latach ubiegłych z obowiązku opróżniania zbiornika bezodpływowego, w tym czy zawarł stosowną umowę i posiada rachunki za wywóz nieczystości. Jak podał Kierownik, w odniesieniu do tych nieruchomości nie zdołano dotąd podjąć czynności sprawdzających.

Kierownik wyjaśnił również, że brak wskazania roku przy nazwie przedsiębiorcy dotyczy danych, które wpisano do ewidencji w 2010 r. i od tego czasu ich nie aktualizowano. Wyjaśnił ponadto, że część z tych umów dotyczyła jednocześnie nieczystości ciekłych i odpadów komunalnych. W związku z wprowadzeniem nowego systemu gospodarki odpadami komunalnymi²⁹, właściciele nieruchomości umowy te wypowiadali³⁰. Jak podał, dane ujęte w ewidencji były zatem niemiarodajne i mogły nie odzwierciedlać stanu faktycznego. Trzeba je dopiero uaktualnić, sprawdzając, czy właściciele nieruchomości posiadają aktualne umowy na opróżnianie zbiorników bezodpływowych i wywóz nieczystości ciekłych.

[dowód: akta kontroli str. 69-126, 181-184, 191, 198-199, 203]
Czynności sprawdzające, polegające na kierowaniu do właścicieli nieruchomości wezwaniach do okazania stosownych umów i dowodów uiszczenia opłat za usługi, obejmowały rocznie ok. 140 spraw³¹ na ogółem 2603 zbiorniki bezodpływowe na dzień 31 grudnia 2012 r. i 2691 na dzień 13 grudnia 2013 r.

Zgodnie z wyjaśnieniem Kierownika OŚR, czynności te przeprowadzał on jedynie w wyrywkowym i niewystarczającym zakresie, czego powodem były ograniczone możliwości czasowe i osobowe (czynności te wykonywane były wyłącznie przez niego³²).

Z tego powodu też, jak wyjaśnił, czynności sprawdzających nie ponawiał (nie sprawdzał co roku wszystkich nieruchomości). Wyjaśnił również, że w latach 2012-2013 żadnego z sołectw nie zdołał skontrolować kompleksowo.

[dowód: akta kontroli str. 126, 167-170, 172-174, 182-184, 203]
W złożonych wyjaśnieniach Burmistrz oraz Kierownik OŚR wskazali ponadto na zwiększony zakres zadań Referatu wynikający z konieczności przygotowania i wdrożenia w 2013 r. nowego systemu gospodarowania odpadami komunalnymi. Wg wyjaśnień Kierownika OŚR, wskutek powyższego, uzupełnianiem ewidencji zbiorników bezodpływowych i kontrolowaniem wywiązywania się przez właścicieli nieruchomości z obowiązku opróżniania tych zbiorników „zdołał on zająć się w zasadzie dopiero w III kwartale 2013 r.”.

Kierownik wyjaśnił też, że czynności kontrolne wymagały najpierw pozyskania szeregu danych, takich jak oznaczenie nieruchomości i aktualne dane jej właściciela, co obejmuje

²⁷ Dane Urzędu, wg stanu na 13 grudnia 2013 r. Według sprawozdania SG-01 - Gospodarka mieszkaniowa i komunalna, na dzień 31 grudnia 2012 r. w Gminie było 2603 zbiorników bezodpływowych.

²⁸ Na dzień 13 grudnia 2013 r.

²⁹ Na mocy ustawy z dnia 1 lipca 2011 r. o zmianie ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 152, poz. 897 ze zm.).

³⁰ Do dnia 30 czerwca 2013 r.

³¹ W 2012 r. 140 wezwań, w 2013 r. (I-III kwartał) - 45 wezwań. W kolejnych miesiącach (październiku i listopadzie) 2013 r. wystosowano jeszcze 71 wezwań.

³² Problematyka zbiorników bezodpływowych ujęta była wyłącznie w zakresie czynności Kierownika OŚR. Oprócz niego w Referacie zatrudnione były jeszcze dwie osoby, które nie zajmowały się jednak sprawami zbiorników bezodpływowych, lecz prowadziły szereg innych spraw należących do zadań Referatu.

sprawdzenie m.in. ewidencji ludności oraz mapy geoprzestrzennej (należy ustalić, czy działka jest rzeczywiście zabudowana). Wskazał, że jest to proces czasochłonny, szczególnie biorąc pod uwagę, że do jego zadań, jako Kierownika Referatu OŚR, należało ponadto szereg innych zagadnień.

[dowód: akta kontroli str. 182, 191, 198-199]

2. W 15 przypadkach (35%), na 43 objęte kontrolą³³, nie wyegzekwowano należytego wywiązania się z obowiązków sprawozdawczych, określonych w art. 9o ust. 1-4 *uopc*, przez podmioty prowadzące na terenie Gminy działalność w zakresie opróżniania zbiorników bezodpływowych i transportu nieczystości ciekłych (wniosek pokontrolny nr 2). I tak:

- w trzech przypadkach nie wyegzekwowano złożenia wymaganych sprawozdań. Dotyczyło to dwóch sprawozdań za III kwartał 2012 r.³⁴ i jednego za III kwartał 2013 r., które powinny zostać przekazane Burmistrzowi odpowiednio do końca 30 października 2012 r. i do końca 30 października 2013 r.³⁵.

- w 12 przypadkach³⁶ nie wyegzekwowano przekazania Burmistrzowi danych określonych w art. 9o ust. 3 pkt 3 *uopc* (informacji na temat liczby właścicieli nieruchomości, od których w okresie sprawozdawczym zostały odebrane nieczystości ciekłe), lub wykazów określonych w art. 9o ust. 4 *uopc* (wykazu właścicieli nieruchomości, z którymi w okresie objętym sprawozdaniem zostały zawarte umowy na opróżnianie zbiorników bezodpływowych i transport nieczystości ciekłych, oraz z którymi umowy te uległy rozwiązaniu lub wygasły)³⁷.

Kierownik Referatu OŚR wyjaśnił, że niepodjęcie działań w odniesieniu do ww. przedsiębiorców było wynikiem jego przeoczenia i dużego zakresu obowiązków.

[dowód: akta kontroli str. 142-166, 176-180, 185-187, 192, 199-200]

Ponadto, spośród 13 wezwań dotyczących wywiązania się z obowiązków sprawozdawczych (dostarczenia zaległych sprawozdań, o których mowa w art. 9o ust. 1-3 *uopc*, lub zaległych wykazów, o których mowa w art. 9o ust. 4 *uopc*), które w kontrolowanym okresie skierowano do przedsiębiorców, dziewięć wystosowano dopiero po upływie ponad miesiąca od dnia, w którym upłynął termin złożenia sprawozdania (w jednym przypadku - po upływie 100 dni, w dwóch przypadkach - 98 dni oraz w sześciu przypadkach - 32 dni³⁸). Dotyczyło to odpowiednio: sprawozdania za II kwartał 2012 r., dwóch sprawozdań za I kwartał 2013 r. i sześciu sprawozdań za I kwartał 2012 r. W trzech pierwszych przypadkach wezwania wystosowano dopiero w związku z niezłożeniem przez przedsiębiorcę sprawozdania także za kolejny kwartał³⁹.

Jako przyczynę niepodjęcia niezwłocznych działań mających na celu wyegzekwowanie od przedsiębiorców wywiązania się ze spoczywającego na nich obowiązku sprawozdawczego Kierownik Referatu OŚR podał, że było to wynikiem jego przeoczenia. Jak wyjaśnił, złożone sprawozdania zdołał przejrzeć dopiero z opóźnieniem, co było spowodowane głównie jego zakresem zadań i szczególnie dużym natłokiem obowiązków w połowie 2013 r., w związku z wdrażaniem nowego systemu gospodarki odpadami komunalnymi. Jak wyjaśnił,

³³ Za lata 2012 - 2013 (do końca III kwartału) Burmistrzowi powinny zostać przekazane łącznie 43 sprawozdania, z tego za 2012 r. (I-IV kwartał) powinny wpłynąć łącznie 24 sprawozdania, a za 2013 r. (I-III kwartał) - łącznie 19 sprawozdań. Sprawozdania za I-IV 2012 r. oraz I-II kwartał 2013 r. powinno złożyć sześć podmiotów, a za III kwartał 2013 r. - siedem.

³⁴ W jednym z ww. przypadków przedsiębiorca przekazywał wprawdzie miesięczne wykazy umów zawartych w danym miesiącu oraz umów rozwiązanych lub wygasłych, podając tam także informacje o odebranych ściekach (w tym: dane właściciela nieruchomości, adres nieruchomości i ilość odebranych, na podstawie zawartej umowy, ścieków). Nie wskazał tam jednak rodzaju odebranych ścieków, ilości nieczystości ciekłych przekazanych do stacji zlewnej ani nazwy i adresu stacji zlewnej, tj. danych określonych w art. 9o ust. 3 pkt 1-3 *uopc*.

³⁵ Stosownie do art. 9o ust. 2 *uopc*, sprawozdania powinny zostać przekazane Burmistrzowi w terminie do końca miesiąca następującego po kwartale, którego dotyczyły.

³⁶ Z tego: w sześciu przypadkach nie wyegzekwowano przekazania danych, o których mowa w art. 9o ust. 3 pkt 3 *uopc*, w dwóch przypadkach - wykazów, o których mowa w art. 9o ust. 4 *uopc* (ani informacji o tym, że w okresie sprawozdawczym stan umów nie uległ zmianie) oraz w czterech przypadkach - zarówno danych, o których mowa w art. 9o ust. 3 pkt 3 *uopc*, jak również wykazów, o których mowa w art. 9o ust. 4 *uopc*.

³⁷ Przypadki, w których nie przekazano także informacji o tym, że w danym okresie sprawozdawczym nie zawarto nowych umów ani nie było umów rozwiązanych / wygasłych.

³⁸ Ponadto, do dwóch przedsiębiorców w dniu 24 maja 2012 r. wystosowano wezwania do niezwłocznego przedłożenia w Urzędzie zaległych od początku roku wykazów umów zawartych i rozwiązanych w danym miesiącu. Następnie, w dniu 1 czerwca 2012 r. do wszystkich sześciu przedsiębiorców wystosowano wezwania do złożenia sprawozdań za I kwartał 2012 r., podając, że sprawozdanie to powinno być złożone Burmistrzowi do 30 kwietnia 2012 r.

³⁹ Odpowiednio za III kwartał 2012 r. (w jednym przypadku) i za II kwartał 2013 r. (w dwóch przypadkach).

gospodarka ściekowa była wówczas „odłożona na bok”. Ponadto wyjaśnił, że wezwania dotyczące sprawozdań za I kwartał 2012 r. skierowano do przedsiębiorców dopiero po ukazaniu się na stronach Ministerstwa Środowiska informacji nt. wzoru kwartalnego sprawozdania⁴⁰. Stosownie do art. 21 ust. 1 ustawy z dnia 1 lipca 2011 r. o zmianie ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach oraz niektórych innych ustaw⁴¹, pierwsze sprawozdania, o których mowa w art. 9o ust. 1 *uopc*, należało złożyć za I kwartał 2012 r. (zgodnie z art. 9o ust. 2 *uopc*, w terminie do dnia 30 kwietnia 2012 r.).

[dowód: akta kontroli str. 142-166, 176-180, 186]

Zgodnie z wyjaśnieniem Kierownika Referatu OŚR, innych działań wobec ww. przedsiębiorców, w tym m.in. w zakresie weryfikacji rzetelności przedkładanych przez nich danych oraz kontroli prowadzonej przez nich działalności gospodarczej i kontroli zgodności tej działalności z udzielonym zezwoleniem, nie podejmowano⁴². Nie przeprowadzano też kontroli, o których mowa w art. 379 i 380 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska⁴³, w zw. z art. 9u ust. 1 i 2 *uopc*.

[dowód: akta kontroli str. 185-187]

Burmistrz wyjaśniła, że za kontrolę przedsiębiorców oraz nadzór nad wypełnianiem przez nich obowiązków sprawozdawczych odpowiedzialny jest jednoosobowo Kierownik Referatu OŚR, który z uwagi na zwiększony zakres obowiązków wynikający z potrzeby kompleksowego przygotowania i wdrożenia nowego systemu gospodarowania odpadami komunalnymi nie przeanalizował rzetelnie składanych przez przedsiębiorców sprawozdań. Jak wyjaśniła dalej, z tego powodu nie podjęto skutecznych działań zapewniających należyte wywiązywanie się przez przedsiębiorców z obowiązków sprawozdawczych. Jednocześnie w złożonych wyjaśnieniach Burmistrz zadeklarowała, że zostanie podjęta analiza aktualnego stanu zatrudnienia i zakresów obowiązków pracowników Referatu OŚR, celem przeprowadzenia ewentualnych zmian pozwalających na zwiększenie możliwości wypełniania ustawowych obowiązków.

[dowód: akta kontroli str. 192, 199-200]

IV. Uwagi i wnioski

Wnioski pokontrolne

Przedstawiając powyższe oceny i uwagi wynikające z ustaleń kontroli, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli⁴⁴, wnosi o:

- 1. Zapewnienie rzetelności gminnej ewidencji zbiorników bezodpływowych.**
- 2. Egzekwowanie od właścicieli nieruchomości wyposażonych w zbiorniki bezodpływowe wywiązywania się z obowiązku opróżniania tych zbiorników z wymaganą częstotliwością.**
- 3. Egzekwowanie od przedsiębiorców prowadzących działalność w zakresie opróżniania zbiorników bezodpływowych i transportu nieczystości ciekłych należytego wywiązywania się ze spoczywających na nich obowiązków sprawozdawczych.**

⁴⁰ Wzór sprawozdania został określony w załączniku nr 2 do rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 15 maja 2012 r. w sprawie wzorów sprawozdań o odebranych odpadach komunalnych, odebranych nieczystościach ciekłych oraz realizacji zadań z zakresu gospodarowania odpadami komunalnymi (Dz. U. z dnia 5 czerwca 2012 r., poz. 630).

⁴¹ Dz. U. Nr 152, poz. 897 ze zm.

⁴² Stosownie do art. 9p ust. 1 *uopc*, w celu weryfikacji danych zawartych w sprawozdaniu, o którym mowa w art. art. 9o ust. 1, burmistrz może zobowiązać podmiot prowadzący działalność w zakresie opróżniania zbiorników bezodpływowych i transportu nieczystości ciekłych do okazania stosownych dokumentów (m.in. dokumentów sporządzanych na potrzeby ewidencji odpadów). Natomiast stosownie do art. 9 ust. 2 *uopc*, jeżeli przedsiębiorca, który uzyskał zezwolenie, nie wypełnia określonych w nim warunków, organ, który wydał zezwolenie, wzywa go do niezwłocznego zaniechania naruszania tych warunków, a jeżeli przedsiębiorca mimo wezwania nadal narusza te warunki, organ cofa, w drodze decyzji, zezwolenie bez odszkodowania.

⁴³ Dz. U. z 2013 r. Nr 1232 ze zm.

⁴⁴ Dz. U. z 2012 r., poz. 82 ze zm.

V. Pozostałe informacje i pouczenia.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Katowicach.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykorzystania uwag
i wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK proszę o poinformowanie Najwyższej Izby Kontroli, w terminie 21 dni od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykorzystania uwag i wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Katowice, dnia 16 stycznia 2014 r.

**Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Katowicach**

**Kontroler
Maria Talik
gł. specjalista kontroli państwowej**

.....